

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 16.02.24

Om leksikonet: https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/om_leksikonet.pdf

Liste

(_sjanger) En liste er et slags tekstlig “nullpunkt” på grunn av den manglende syntaksen (Vandendorpe 1999 s. 128). Momentene blir ofte stilt opp uten tydelig sammenbinding. Det er en type ekvivalens mellom momentene i lista, og de kan være nummererte og inngå i et hierarki, men kan mangle en dypere logikk av den typen som skapes gjennom bruk av “fordi”, “hvis”, “likevel”, “dermed”. En liste mangler dermed argumenterende kraft, samt nyansert og kompleks kognitiv tyngde (Vandendorpe 1999 s. 129).

Jan Kjærstad skriver i essaysamlingen *Menneskets felt* (1997): “listen har en likhet med fyrverkeri, med noe kompakt som allikevel kan eksplodere i mange retninger” (s. 323).

Lister skaper orden og oversikt, og ofte interesse. “En god topp 10-liste befinner seg et sted i skjæringspunktet mellom eklektisisme, folkelighet og elitisme. [...] [en liste over filmer kan f.eks. skape lyst til å] sjekke ut filmer som har gått en hus forbi, eller se igjen filmer man aldri ville tenkt var en topplassering verdig (har Clint Eastwoods “Gran Torino” virkelig noe i dette selskapet å gjøre?).” (Ulrik Eriksen i *Dagbladet* 7. januar 2010 s. 53)

“Postkort, brev, beskjeder og lappeskriving er eksempler på hverdagslige sakprosaetekster. Og de første tekstene barn skriver, er gjerne ønskelister. Huskelappen er en gammel og innarbeidd brukssjanger innenfor hverdagsprosaen. Handlelister har ligget på mange kjøkkenbord opp gjennom tida, og organisering av handling er en hverdagsutfordring i alle familier. Mobiltelefonens SMS har i dag overtatt mye av beskjedens, huskelappens og handlelistas funksjon.” (Harald Morten Iversen og Hildegunn Otnes i *Adresseavisen* mandag 6. september 2010 s. 27)

“Placing enumerative texts on a sliding scale between narrative and non-narrative corresponds with Robert Belknap’s definition of lists as frame-works “that hold separate and disparate items together” (2004, 2). Lists, somewhat like narratives, allow us “to order our surrounding world, verbally or symbolically putting everything into a sequence and an arrangement we desire” (Belknap 2004, xxii). It becomes obvious that the realms of enumeration and narrative are not as clearly

separable as they initially seem. However, while lists produce order primarily through their form, narratives tend to join items by causal concatenation. More so than narratives, lists draw attention to their own constructedness and thereby make transparent how order can be created. Such transparency endows lists with the potential to explode or subvert established ordering systems by laying bare and then reimagining the structures upon which they are based.” (Roman A. Barton m.fl. i <https://library.oapen.org/viewer/web/viewer.html>; lesedato 24.01.24) Barton er medredaktør av antologien *Forms of List-Making: Epistemic, Literary, and Visual Enumeration* (2022).

“I England forlangte Wilhelm Erobreren at det ble laget en liste over alle som eide jord, slik at han kunne få ilagt alle riktig skatt. Denne boken kalles “Domesday Book”, og ble ferdig i 1086.” (Krensky og Christensen 1997; upaginert bok)

En medisin-bok trykt i 1625, *Den barmhjertige medisin*, som ble solgt av franske kolportører, inneholdt en liste over redskaper og ingredienser som den fattige burde ha i sitt hus, og en annen liste over det som den rike burde ha. Slik viste boka det brutale skillet mellom samfunnsklassene (Andries og Bollème 2003 s. 91). Svært mange kolportasjebøker fulgte opp folks overtro, f.eks. finnes det verk som lister opp datoer som er “gode dager” og “farlige dager” for å utføre bestemte aktiviteter, som å kjøpe, selge, så, høste eller begi seg ut på reise (Andries og Bollème 2003 s. 819).

Også mange skjønnlitterære verk inneholder lister, f.eks. Erlend Loes *Naiv. Super.* (1996). Charlie Englishs reisebok *The Snow Tourist: A search for the world's purest, deepest snowfall* (2010) inneholder blant mye annet lister over tidenes beste snøfortellinger. ““Mine fem gjennom alle tider mest hjerteskjærende, minneverdige ekskjærester, i kronologisk rekkefølge: 1) Alison Ashworth, 2) Penny Hardwick ...” Slik åpner Nick Hornbys “High Fidelity” (1995), en roman der hovedpersonen ikke nøyer seg med å filtrere populærkulturen gjennom topp 5-lister, men også hele sitt kjærlighetsliv. For hovedpersonen Rob er listene deilig strukturere. Diffuse og forvirrende størrelser som følelser og begjær blir endelig håndterbare. Uten lister, ingen forståelse, intet følelsesliv. [...] Hornby framhever flere steder i boka hvordan listene har noe unnselig, folkelig og uoffisielt over seg, i motsetning til elitenes autoritative smaksdommer. Men dette er en naiv oppfatning av listas funksjon og rolle som distingverende kraft i dagens samfunn. Få fenomener har trolig definert den populærkulturelle kanonen i samme grad. Og hadde Stevie Wonder, Al Green og Marvin Gaye fått det samme popularitetsoppsvinget på 90-tallet hadde det ikke vært for Hornbys bestselger? “High Fidelity” var også i høy grad med på å heve de populærkulturelle listenes status i seg selv.” (Ulrik Eriksen i *Dagbladet* 7. januar 2010 s. 52-53)

Den franske forfatteren Raymond Roussels *Nye inntrykk av Afrika* (1932) inneholder “lists growing from the seed of an idea. We read lists of people affected by fortune’s wheel, lists of ways in which animals show greater forbearance than

mankind, lists of things that diminish, and many others. Most extraordinary of all is the massive list in Canto II of things that might be mistaken for other things.” (Andrew Hugill i <http://andrewhugill.com/nia/introduction.html>; lesedato 19.12.14) Det er omtrent to hundre eksempler på store ting som kan oppfattes som små ting, f.eks. at et hvitt hus med blå slår for vinduene kan se ut som en Roquefort-ost og en alligator ved siden av en parasoll kan ligne en firfisle ved siden av en sopp.

“In a lecture given in 1964, Borges [den argentinske forfatteren Jorge Luis Borges] elevates the list to the status of a poetic figure, saying that “in order to be beautiful, [a list] must consist of heterogeneous elements.” ” (Gracia, Korsmeyer og Gaché 2002 s. 69)

“Dyr med værdifulde stoffer i navnet, en flerstemmig misteliste, Robinsons vragfund, Borges’ umuligheter. En gang imellem – hvis man er heldig – lister en liste sig ind i skønlitteraturen. [...] I 2009 skrev Umberto Eco moppedrenge *The Infinity of Lists*, der er en Ecosk kløgtig og grundig gennemgang af lister i kunsten, historien og litteraturen gennem århundreder. Fra Aristoteles over Goethe til Proust og Poe. [...] For lidt over et år siden udgav Birgitte Krogsbøll en sand lise for listeelskere, digtsamlingen *dyr med næb ordnet efter antal vinger*: (kolonet er en del af titlen, og allerede her ved man, at der kun kan vente gode ting), der hovedsageligt består af finurlige listedigte, fx dette:

dyr med værdifulde stoffer i navnet, ordnet efter kilopris, stigende orden:

- 1) jernspurv
- 2) stålorm
- 3) kobbersnog
- 4) sølvmåge
- 5) guldspurv
- 6) diamantcobra
- 7) narkohund

Og dette:

fisk (incl. bruskfisk) med værktøj i navnet, ordnet efter fiskens grad af filmisk ondskab, stigende orden:

- 1) tangnål
- 2) savfisk
- 3) hammerhaj

[...] Jorge Luis Borges’ sitrende umulighed fra novellen “John Wilkins analytiske sprog” (1952). Ifølge novellen er klassifikationslisten fra en vis kinesisk encyklopædi, hvor dyrene opdeles i dem, der:

- (a) tilhører kejseren
- (b) de balsamerede

- (c) de dresserede
- (d) pattegrise
- (e) havfruer
- (f) fabeldyr
- (g) løse hunde
- (h) dem som er inkluderet i denne klassifikation
- (i) dem der skælver som om de var gale
- (j) dem som findes i store mængder
- (k) dem som er malet med en ganske fin kamelhårspensel
- (l) etcetera
- (m) dem som lige har slået vasen itu
- (n) dem som på afstand ligner fluer

[...] Dorthe Nors' lille, fine roman *Dage* fra 2010 er hver dag en lang liste, med nummererede linjer endda. Det er et modigt valg, og det kunne så let være blevet alt for meget af det gode. Men det fungerer. Som om denne tilsyneladende rationelle nummerering kan sætte struktur på de lidt svævende og vævende følelser og gøremål.

1. sov længe
2. løb en tur
3. lagde mig på sengen og blev vækket af duerne
4. cyklede efter aftensmaden til Vestre Kirkegård og satte mig mellem de døde et sted, hvor ingen kunne finde mig, og ønskede det bedste for aftenen, det det kan ikke skade.
5. tog hjem, da myggene begyndte at stikke, og lavede en kop kaffe.
6. Stod der med kaffen i hånden,
7. stod der og blev kold om næsen, det kom pludseligt
8. og måske går jeg for meget på kirkegårde, tænkte jeg
- (...)

[...] Georges Perec – åh, Perec! – og hans evige kategoriseringer, lister og klassifikationer, fx i den forrygende samling *Species of Spaces and Other Places*. Over huse, bogreoler, postkort, pladser og alt det, han gerne vil nå, inden han dør.” (Lea Fløe Christensen i <http://netudgaven.dk/2014/12/lister-i-litteraturen/>; lesedato 12.10.16)

“Overalt i Borges’ forfatterskab findes lister – lister, kataloger og kategorier, som på foruroligende vis rokker ved grænserne for, hvad det vil sige at liste, katalogisere og kategorisere. Lad os derfor et øjeblik se nærmere på listen. Fælles for listerne er, at de optræder lige før eller lige efter Begivenheden i teksten. Det oprejste syntagma forvandles til et liggende paradigme, når fortællingen skifter modus. Også i digtene findes lister, ja, nogle af disse er rene listedigte: f.eks. “Inventario”, “Otro poema de los dones”, “Cosas”, “Poema de la cantidad”. Når Borges kan lade et helt digt udgøre af en liste, er det en understregning af listens

poetiske effekt – jvf. Roman Jakobsons definition af det poetiske. Jakobsons berømte definition lyder: “den poetiske funktion projicerer ækvivalensprincippet fra selektionsaksen over på kombinationsaksen” – listen i novellen “El Aleph” kan læses som et digt, der på tilsvarende måde projicerer et paradigme over på et syntagme. En liste samler uforenelige elementer til et provisorisk hele. Den poetiske effekt i en sådan “conglobation” opstår, fordi der hele tiden “hoppes”; der opstår både tidslig og betydningsmæssig ellipse. Alephen opleves i “ese instante gigantesco” hvorimod en oplæsning af “Borges”-listen tager adskillige minutter. Det betyder, at *fortællertiden er længere end den fortalte tid*. Borges vælger listen som et forsøg på at gribe en anden tidmodus; springene understreger med den stokastiske arbitrariet, at et eksakt kaos ikke kan underlægges en diskret orden. Hvert spring kaster læseren ud i en lille ekstase, en permanent ellipse, idet der springes mellem listens parallelt opstillede kæde af ord.” (Morten Søndergaard i <http://www.afsnipt.dk/aktuelt/13/borges.html>; lesedato 13.10.06)

“Kristin Valla avslutter *Turister* [2003] med en adresseliste til over 30 spisesteder og barer som hovedpersonene hennes er innom i løpet av romanen.” (*Morgenbladet* 2.–15. april 2004 s. 24)

Cecilie Engers roman *Mors gaver* (2013) tar utgangspunkt i en mors lister: “Idet boken åpner, skal Enger rydde ut av barndomshjemmet som står tomt. Moren er rammet av Alzheimers og har dermed måttet flytte inn på et sykehjem. Blant alle de minnesvangre gjenstandene finner hun morens gavelister, nitide oppføringer av julegaver som er gitt og mottatt. Listene blir grunnlag for forfatterens erindringsarbeid, hvor familiens alltid sårbare liv utspiller seg langs historiens kraftlinjer.” (*Morgenbladet* 20. desember 2013–2. januar 2014 s. 52)

Aina Villangers lyriske roman *Baugeids bok* (2017) inneholder “lister over underhold og etterlatenskaper, helse- og livsråd, visjoner, brevfragmenter og notiser som iallefall gir seg ut for å være historisk korrekte.” (*Morgenbladet* 26. mai–1. juni 2017 s. 49)

På Internett kryr det av lister; søkemaskinene genererer dem, og folk skriver lister over sine yndlingsfilmer osv. Lista er den mest utbredte sjangeren på Verdensveven hevdet en fransk forsker i 1999 (Vandendorpe 1999 s. 127). Slike lister samt lister i aviser og tidsskrifter har blitt kritisert for å være “forflatende, reduktive, for sære eller forutsigbare, tilfeldige eller kalkulerte. Men i en tid der det kulturelle markedet vokser seg stadig større og mer forvirrende, har vi blitt avhengige av topp 10-listene ved årets slutt. Om de ikke akkurat fungerer som kart og kompass i den kulturelle jungelen, er de i hvert fall en opptråkket sti, ryddet av noen hvis jobb det er å navigere i denne villmarken. Det er betryggende å vite at det finnes noen som gidder å pløye seg gjennom de mange tusen bøkene, platene og filmene som lanseres hvert år. [...] Platesalgsoversikter har riktignok eksistert lenge (VG-lista ble etablert allerede i 1958), men ukentlige lister over de mest solgte bøkene, de mest sette TV-programmene og de mest besøkte filmene er et relativt nytt fenomen

i Norge. [...] Nettet svømmer over av topp 10-lister, og det er selvsagt ikke bare populærkultur som er egnet som listefyll. På nettstedet Toptenz.net finnes en topp 10-liste for det meste, fra de meste miljøvennlige bilmerkene til de beste “chick flicks” for gutter. Over 300 forskjellige lister er gjengitt innen temaer som politikk, religion, mat, historie og sex.” (Ulrik Eriksen i *Dagbladet* 7. januar 2010 s. 52-53) “Time Magazine ha de siste fem åra kåret årets 100 viktigste personer. De 100 blir delt opp i fem kategorier med 20 på hver liste.” (s. 52) “For noen år siden ba J. Peder Zane 125 berømte forfattere lage sine egne 10 på topp-liste over personlige bokfavoritter. Listene ble samlet og gitt ut i ei bok under navnet “The Top Ten – Writers Pick Their Favorite Book”.” (s. 53)

Den australske filosofen David Chalmers har opprettet en lang liste på Internett over nettsteder med “Philosophical humor”, med disse nettsidene blant de som er listet opp: “Philosophical kisses”, “Non-philosopher’s guide to philosophical terms”, “Causes of death of philosophers”, “Why no-one wants to play golf with a philosopher”, “Philosophical warning labels”, “Philosophy airplane jokes”, “Tractatus Fuselagico-Umbilicus” og “Wittgenstein without Tears” (Chalmers’ liste på <http://consc.net/phil-humor.html>; lesedato 28.10.16)

Mange lister på det sosiale mediet Facebook og andre steder på Internett er opprettet for at fans skal kunne finne ut om de er “ekte” fans av f.eks. en TV-serie: “Du vet at du er en fan av X hvis du ...”. Et eksempel fra en liste som gjelder *Harry Potter*-fandomet er: “Du vet at du er en Potterhead hvis du er overlykkelig hvis læreren siterer fra HP i en skoletime og du har lyst til å drepe han når du skjønner at sitatet er ment nedsettende.” (her sitert fra <https://journals.openedition.org/rfsic/1665>; lesedato 31.08.23)

“I de siste ukene har en farsott rullet over Facebook, der man utfordrer sine venner til å sette opp topp ti-lister over bøker og plater som har forandret ens liv.” (*Morgenbladet* 17.–23. oktober 2014 s. 37)

I 2009 ble det åpnet en utstilling om lister i Louvre i Paris, med den italienske semiotikeren Umberto Eco som kurator. Utstillingen viste lister på steintavler og i mange andre medier. I et intervju om utstillingen sa Eco: “The list is the origin of culture. It’s part of the history of art and literature. What does culture want? To make infinity comprehensible. It also wants to create order – not always, but often. And how, as a human being, does one face infinity? How does one attempt to grasp the incomprehensible? Through lists, through catalogs, through collections in museums and through encyclopedias and dictionaries. There is an allure to enumerating how many women Don Giovanni slept with: It was 2,063, at least according to Mozart’s librettist, Lorenzo da Ponte. We also have completely practical lists – the shopping list, the will, the menu – that are also cultural achievements in their own right. [...] The list doesn’t destroy culture; it creates it. Wherever you look in cultural history, you will find lists. In fact, there is a dizzying array: lists of saints, armies and medicinal plants, or of treasures and book titles.

Think of the nature collections of the 16th century. My novels, by the way, are full of lists. [...] the list is certainly prevalent in the postmodern age. It has an irresistible magic.” (Eco, Beyer og Gorris 2009)

“In “Ulysses,” James Joyce describes how his protagonist, Leopold Bloom, opens his drawers and all the things he finds in them. I see this as a literary list, and it says a lot about Bloom. Or take Homer, for example. In the “Iliad,” he tries to convey an impression of the size of the Greek army. At first he uses similes: “As when some great forest fire is raging upon a mountain top and its light is seen afar, even so, as they marched, the gleam of their armour flashed up into the firmament of heaven.” But he isn’t satisfied. He cannot find the right metaphor, and so he begs the muses to help him. Then he hits upon the idea of naming many, many generals and their ships.” (Eco, Beyer og Gorris 2009)

“Now, it took naturalists 80 years to come up with a definition of a platypus. They found it endlessly difficult to describe the essence of this animal. It lives underwater and on land; it lays eggs, and yet it’s a mammal. So what did that definition look like? It was a list, a list of characteristics. [...] Think of a tiger, which science describes as a predator. How would a mother describe a tiger to her child? Probably by using a list of characteristics: The tiger is big, a cat, yellow, striped and strong.” (Eco, Beyer og Gorris 2009)

Louvre-utstillingen resulterte i boka *The Infinity of Lists*. Denne boka “is really an anthology – this time of textual and visual lists (from Homer to Salvador Dalí) – with some commentary from Eco interspersed [...] Eco has a capacious definition of the list. Different parts of the anthology focus on museum collections (museums share the sense of the infinite, because they are always adding more objects), on the pleasures of excess (Rabelais has the starring role here) and on the idea of the painted list (largely still-lives, or images of ghastly massacres, where the viewer knows that there is more, and perhaps worse, going on beyond the frame of the painting). He has trouble finding any example of a list in sculpture: “It is hard to imagine,” he concedes, “a statue that conveys an ‘et cetera’, ie one that suggests it may continue beyond its own physical limits.” But he manages to include music. Ravel’s Bolero is his favourite candidate for a musical list: it could, after all, just go on and on for ever.” (<http://www.guardian.co.uk/books/2009/dec/12/umberto-eco-lists-book-review>; 11.03.13)

“[T]hroughout the book one particular worry nags at Eco’s enthusiasm for the sheer profusion of meaning and the uncontrollable excess, which he sees as the defining feature of the list as a genre. For lists, as he admits, can also act to order, control and exclude. In fact, among students of literacy, the list is often seen as one of the main by-products of the invention of writing – and with lists come not so much an infinity of possibilities, but rule and orthodoxy. It is, for example, only when a culture can list its kings that it can enshrine a fixed view of its own history. A list of cities, territories or rivers, which Eco can find “dizzying” in James Joyce, is also

one of the foundations of imperial control.” (<http://www.guardian.co.uk/books/2009/dec/12/umberto-eco-lists-book-review>; 11.03.13)

“Eco draws a distinction between “practical” lists and “poetic” lists. The practical kind, such as inventories, shopping lists or lists of dinner-party guests, has a quite different function from the poetic: no one wants a potential infinity of guests arriving to dinner, and no one wants a library catalogue suggesting that the library holds books which it does not. In fact, this kind of list is very similar to the “finite form” of Homer’s shield because, in Eco’s words, it “confers unity on a set of objects” and is defined by those things in the real world to which it refers. But are poetic lists always so very different from this? Indeed Homer makes it clear that his list of leaders and ships is finite, and that no others went to Troy. Eco wriggles awkwardly on this point: “Since Homer cannot say how many men there are for every leader, the number he alludes to is still indefinite.” [...] But when I discovered him, in an interview, choosing the Telephone Directory as his Desert Island book, I wondered whether the whole project was not, after all, slightly tongue-in-cheek. Perhaps the joke is on the reader for taking Eco’s eulogy of the list seriously.” (<http://www.guardian.co.uk/books/2009/dec/12/umberto-eco-lists-book-review>; 11.03.13)

“In her landmark *Entertaining* (1998), the book that launched her publishing career, Martha Stewart [...] consciously values listmaking in patently theoretical terms, recognizing that “making lists is exerting a form of control over an event” (24). Stewart appreciates the ordering power inherent in the list form, but she is also conscious that entertaining is a form of narrative, and that the creator of the party is an author figure, manipulating features of space, time, and character to create narrative flow and dimension. Stewart’s social and environmental engineering unfold from the structural parameters of the list to generate a new kind of narrative dimension. There may be an impulse to dismiss the formal aspects of domestic life – from grocery lists to china choices – as mechanics or as mere material detritus, unreflective of greater social, psychic, or artistic meaning.” (Julia Miele Rodas i <http://www.academia.edu/>; lesedato 14.12.12)

Susan Sontag var en amerikansk “romanforfatter, feminist, essayist, kritiker, filmskaper og smaksdommer. [...] Sontag selv var opptatt av lister – over hva hun likte og ikke likte. At vår livsverden er preget av ulike praksiser som dreier seg om å like/ikke like eller å ha smak/avsmak. De historiske og objektive perspektivene henger sammen med de subjektive, både i utveksling og distinksjon. I en selv-refleksiv tekst fra 1967 skriver hun om verdien av å føre lister over ting hun liker, og at tingene “ikke ville eksistere” eller være verdiløse for henne om hun ikke noterte dem ned. I februar 1977 skriver Sontag:

“Ting jeg liker: fyrverkeri, Venezia, tequila, solnedganger, babyer, stumfilmer, høyder, grovt salt, flosshatter, store, langhårede hunder, modellskip, kanel, dundyner, lommebøker, lukten av nyslått gress, lintøy, Bach, Ludvig XIII-møbler,

sushi, mikroskoper, store rom, oppturer, støvler, drikkevann, sukkertøy av lønnetresukker.

Ting jeg ikke liker: Sove alene i en leilighet, kaldt vær, par, fotballkamper, svømming, ansjos, mustasjer, katter, paraplyer, å bli fotografert, smaken av lakris, vaske håret (eller få det vasket), bære armbåndsur, forelese, sigarer, skrive brev, dusje, Robert Frost, tysk mat.”

[...] Listene er hennes høyst egne, men de blir også poetiske, i en hverdagslig veksling mellom uordnet bevissthetsstrøm og kroppslig rytme. Vi merker oss at i andre merkverdige lister misliker hun blant annet fjernsyn, bakte bønner, hårete menn, kjøttpudding, ketschup og Coca-Cola, mens hun eksempelvis kan like lærbelter, å urinere, pizza, aforismer, grønne epler, rå erter, sukkerrør, kirsebær, store vinduer, frisk dill. Er det for å fremstå som sær? Hvis vi for anledningen sammenligner hennes lister med en av hennes yndlingsforfattere, Roland Barthes, og hans tilsvarende lange oppramsninger i sin berømte selvbiografi fra 1975, finner vi at han for sin del misliker hvite skjødehunder, kvinner iført bukser, Miró, barnekor og så videre, mens han liker Medoc-vin, salat, ost, chili, marsipan, lavendel, champagne, ekstremt kalde øl, havanasigarer, pærer, lyse ferskner... I likhet med Sontag liker han grovt salt, kanel, kirsebær, duften av nyslått gress (i den grad at han kunne tenke seg en parfyme av det). En nærmere analyse viser kanskje at Sontags liste er noe mer *outrert*, men det kan nok diskuteres. Det kommer an på den som leser og bedømmer det, vurderer, har smak eller avsmak for det. Smak og behag er på et vis det eneste som kan diskuteres. *Jeg liker/liker ikke* – det har tilsynelatende ingen mening, skriver Barthes, bortsett fra at det betyr at min kropp ikke er den samme som din. Det er altså omrisset av en kropp som slik fremtrer, og som avtvinger oss andre til liberalt å akseptere det, forholde oss tause og høflige overfor de nytelsene eller avvisningene vi ikke deler – i denne verden.” (Knut Stene-Johansen i *Morgenbladet* 9.–15. september 2016 s. 50)

Kristian Ottosens bok *I slik en natt: Historien om deportasjonen av jøder fra Norge* (1994) inneholder en navneliste over 767 jøder som bodde i Norge i 1940 og som senere ble deportert av nazistene, og en annen liste over 26 jøder som overlevde fangenskap (oftest konsentrasjonsleir) i Tyskland.

Knut Olav Åmås redigerte i 2016 boka *Makteliten: 252 kvinner og menn som styrer Norge*. “Etter Åmås’ innledning i boken følger en topp-25-liste over Norges mektigste personer på tvers av alle sektorer. Så følger seks kapitler som tar for seg ulike områder fulgt av seks respektive lister. Innimellom kommer det redaksjonen kaller begrunnelser, en kort biografi over hver av de 252 menneskene. [...] Å lage lister er å tørre å prioritere. Det er derfor de fungerer så godt, lister vil alltid skape diskusjon. Hver eneste leser kan ergre seg over noe som mangler, og at noen har fått urettmessig plass.” (*Morgenbladet* 30. september–6. oktober 2016 s. 60)

I boka *Det uoppløselige episke element i Telemark i perioden 1591-1896* (2013) har Dag Solstad “latt slekta si rulle over 457 sider uten stopp. Uten så mye som et kapittel. Han har bedt sine lesere lese langsomt, ord for ord, for å forstå hva han sier. Deretter har han skrevet nærmest uendelige lister med navn. Hvem som giftet seg med hvem, hvilke gårder de bodde på eller arvet og flyttet til, navn på barna de fikk, navnene på dem som døde. Og sånn går sidene. Avbrutt av en kort historie. En detalj. Et rovmord.” (*Dagbladets Magasinet* 2. november 2013 s. 14)

På nettstedet til det britiske magasinet *Stylist* lå det i 2011 en stor mengde lister, bl.a. med de hundre beste litterære åpningslinjene, de hundre beste avslutningssetningene, de femti beste barnebøkene og de hundre beste filmene basert på bøker ifølge *Stylist* (*Bibliotekforum* nr. 7 i 2011 s. 7).

Det finnes mange undersjangrer, f.eks. handleliste og inventarliste. Underskriftkampanjer resulterer i lister med navn. Valglistor brukes til å vise velgere hvilke kandidater hvert parti har og i hvilken rekkefølge partiet ønsker at de skal velges (førstekandidat, andrekandidat osv.).

“I norsk praksis står innholdslisten helst foran i boken, før begynnelsen på den egentlige handlingen eller framstillingen, men etter forordet. [...] Innholdslisten plasseres på første høyreside etter tittelsiden (altså som regel s. 5), eventuelt etter et forord (i så fall s. 7), og løper om nødvendig over på neste side(r). Innholdslisten bør være plassert slik at den er lett å finne. Unntaksvis ser vi at en innholdsliste står bakerst, da gjerne av spesielle, produksjonstekniske årsaker. Innholdslisten lister vanligvis opp innholdet på kapittel- eller artikkelnivå. I noen tilfeller – særlig i fagbøker og lærebøker der gjenfinning og søking er viktig – er også mellomtitler og avsnittstitler med i innholdslisten. Det fins også eksempler på at bøker er utstyrt med to innholdslistor, en som bare viser hovedtemaene for å gi oversikt (“content at a glance”) og en som går mer i detalj. Bøker med et godt saksregister, trenger vanligvis ikke en detaljert innholdsliste.” (<http://www.typografi.no/>; lesedato 05.03.12) Innholdslista er en paratekst.

“Ernest Hemingway skal ha sagt, i et intervju med *The Paris Review*, at han reviderte slutten på sin roman *Farvel til våpnene* fra 1929 så mange som 39 ganger. Faktisk var det hele 47 ganger, og alle utkastene gis nå ut i en ny utgave av klassikeren. [...] En liste over alternative titler følger også med.” (*Morgenbladet* 13.–19. juli 2012 s. 35)

Audun Mortensens diktsamling *alle forteller meg hvor bra jeg er i tilfelle jeg blir det* (2009) inneholder et dikt kalt “Gimmikdiktet” som er “en 26 sider lang liste over kulturfenomener og kjendiser (av status fra A til Å) som er “gimmicker” ” (*Morgenbladet* 4.–10. desember 2009 s. 32).

Jim Dwyers bok *Where the Wild Books Are: A Field Guide to Eco-Fiction* (2010) har et tillegg/appendiks: “Included in the appendix is a list of the 100 best books of

ecofiction, with the ten best highlighted in bold. Such lists are always equal parts provocation and entertainment, thought-provoking or all-too-obvious. Since such lists have an obvious subjective component, part of the fun of pursuing them is comparing your own choices and would-be-choices against someone else's." (Rebecca Raglon i <http://www.ojs.unbc.ca/index.php/joe/article/download/>; lesedato 10.05.16)

“Musikeren Art Garfunkel har på sin nettside listet opp alle bøkene han har lest siden 1968. I juni 1969 kom han seg igjennom intet mindre enn Dostojevskis 900-sider lange *Brødrene Karamazov*, Norman Podhoretz' *Making it*, Rodney Collins *The Theory of Eternal Life* og Norman Mailers *Miami and the Siege of Chicago*. Imponerende! Det er verdt å merke seg at et verk av den russiske mystikeren Ouspensky er på tredjeplass på Arts *all time favourite*-liste (han leste den i oktober 1968, Mark Twains *Huck Finn* ble lest bare tre måneder før.) Ellers: I desember 1991 leste han Leonardo Da Vincis notatbøker, i mai 1998 var turen kommet til Victoria Kingstons *Definitive Biography of Simon & Garfunkel*, mens Knausgårds første gikk unna i 2015.” (*Morgenbladet* 5.–11. august 2016 s. 40) “Garfunkel elsker bøker. På nettsiden har han listet opp hver eneste bok han har lest siden 1968. Stikkprøver avslører at Art orienterer seg bredt, og sluker det meste” (*Morgenbladet* 15.–21. desember 2017 s. 32).

En “listicle” er “an article made up of a series of facts, tips, quotations, or examples organized around a particular theme. Listicles, which may be numbered or bulleted, often appear in blogs and magazines. Listicle is a blend (or portmanteau) of the words *list* and *article*.” (<http://grammar.about.com/od/il/g/Listicle.htm>; lesedato 04.03.13)

En “listicle” er “an article made of a list, usually with some kind of extra detail to each item. The format, however, is flexible. You could write a listicle which is nothing more than a title, five sub-headings for each list item, and a picture or gif below each. On the other hand, listicles can be used as a framework to make a complicated topic easier to understand. The subject you write about can be literally anything. Even if there isn't a list which naturally fits a given topic, you can create one by looking at the subject with a certain angle. [...] it's similar to the psychological effect of having a checklist or task list. There's an inherent sense of progress and accomplishment as you work your way through the piece, which itself encourages you to finish reading. [...] Listicles are easier to plan and write than traditional articles because they don't have to worry so much about the order of their points. Sometimes a particular order might be more effective but, in general, any extra items can be added to the end of the list without disrupting what's already there. This makes it easy to slot in new points without having to restructure what's already there. This is the same reason why updates are easy to make. If a new point needs adding you can just slot it at the end of the current list and change the title. If an existing point needs changing, the format will make it easy to find and tweak. However, just because they're easy to read and write doesn't mean you can be lazy

with your content and expect to get away with it.” (Ben Mulholland i <https://www.process.st/listicle/>; lesedato 17.01.22)

“10 reasons why the listicle has replaced the short story as the great American literary form:

1. In the style of Raymond Carver, they’re deceptively simple and utterly profound.
2. In the style of Chekhov (not an American, but the father of the short story), they start in middle.
3. In the style of F. Scott Fitzgerald, they’re about issues of the day.
4. Much like J.D. Salinger, they appeal to adolescents and often use contemporary slang.
5. In the style of Ernest Hemingway, they’ve trimmed the fat.
6. In the style of Toni Morrison, they don’t shy away from serious issues and electric prose.
7. Much like Amy Hempel, they’re slyly funny.
8. In the style of Flannery O’Connor they examine ethics.
9. Like the work of Joyce Carol Oates, there are many of them.
10. Like Jennifer Egan, they will play with time.”

(<http://citizenkerry.tumblr.com/post/40846002744/10-reasons-why-the-listicle-has-replaced-the-short>; lesedato 04.03.13)

Et eksempel på en listicle: “10 Ways to Warm Up Your Bedroom in Winter. Having a warm bedroom in winter is crucial to our personal happiness. We love waking up in the morning, seeing snow outside, and feeling comfortable and cozy under our covers. [...]

- Layer Your Bedding: Pile on an extra blanket or duvet for cozy warmth.
- Use a Hot Water Bottle: A classic way to keep your feet warm.
- Add Rugs: Warm up your floor with a soft rug underfoot.
- Deep Clean: Fresh bedding and clean surfaces make a room more inviting.
- Hang a Robe Near Your Bed: Keep warmth nearby for cold winter mornings.
- Wear Slippers: They keep your feet warm and your floors clean.
- Clean Your Windows: Streak-free natural light lifts your mood in the morning.
- Insulate Your Windows: Drafty windows chill your room and waste energy.
- Add Scent: Herbal scents like lavender and chamomile can improve your sleep.
- Light Candles: Flickering light adds warmth and romance to the bedroom. Just remember to snuff candles out before you go to bed, or use rechargeable LED candles for safety.” (<http://www.apartmenttherapy.com/10-ways-to-warm-up-your-bedroom-74541>; lesedato 05.03.12)

Robert E. Belknaps bok *The List: The Uses and Pleasures of Cataloguing* (2004) “examines lists through the centuries – from Sumerian account tablets and Homer’s catalogue of ships to Tom Sawyer’s earnings from his fence-painting scheme – then focuses on lists in the works of four American Renaissance authors: Emerson, Whitman, Melville, and Thoreau. Lists serve a variety of functions in Emerson’s essays, Whitman’s poems, Melville’s novels, and Thoreau’s memoirs, and Belknap

discusses their surprising variety of pattern, intention, scope, art, and even philosophy. In addition to guiding the reader through the list's many uses, this book explores the pleasures that lists offer.” (<http://yalepress.yale.edu/book/lesedato07.05.15>)

Lucie Dolezalová redigerte i 2009 boka *The Charm of the List: From the Sumerians to Computerised Data Processing*. “Lists, one of the most archaic literary genres, stand behind many of our complex mental or rhetorical structures and they often influence the way we conceptualize the world (even if we are unaware of it). They seem plain but may conceal a complicated inner logic. They are agrammatical but may tell a story. Their basic features – selection, order, and layout – may be enough to give them enormous power: by including they exclude, by ordering they create a hierarchy, by taking on particular physical aspects they place themselves into a specific context. These and other issues are discussed in the present transdisciplinary volume [...]. Each of the 13 articles by researchers from seven countries provides a case study on the subject of list. The fields covered include late antique, medieval and early modern history, philology, philosophy, cognitive and computer science. The contributors aim both at presenting particular cases – specific lists or list-types – and, at the same time, at addressing methodological issues: exploring the ways of researching lists in their particular disciplines, formulating relevant research themes and questions, contextualizing the subject. Since theoretical discourse on lists has not been established yet, this volume should be seen as a first step in the process, showing the variety of possible research directions on a transdisciplinary level, and raising interest in the topic, which, although it may seem a bit obscure at first, has indeed a lot to offer.” (<http://www.amazon.com/The-Charm-List-Computerised-Processing/dp/1443802379>; lesedato 12.05.14)

Liam Cole Youngs bok *List Cultures: Knowledge and Poetics from Mesopotamia to BuzzFeed* (2017) “places our current obsession with the list in historical context, tracing their emergence, myriad uses and changing significance. [...] It is undeniable: in these digital times, we have fallen in love with the list. Few things are more delightful than perusing a listicle; we turn to itemising our actions when we are feeling overwhelmed in the form of the above beloved to-do list; and our cultural markers emerge in rankings of top tens and hundreds. It is hard not to see lists everywhere. [...] We are shown that lists lie at the heart of the modern music industry (think of the ‘Top 50’ charts published every week by the likes of Billboard); told about their emergence in Ancient Mesopotamia; and of their extensive use by the Nazi regime. Finally, we move to their glorification in our ever-connected world.” (<https://blogs.lse.ac.uk/lseviewofbooks/2017/12/14/book-review-list-cultures-knowledge-and-poetics-from-mesopotamia-to-buzzfeed-by-liam-cole-young/>; lesedato 24.01.24)

“Lister over populære bøker – eller “kanon”-lister – skaper alltid medieinteresse, og en leservennlig bibliotekar kan finne måter å knytte leseraktiviteter til dette på. I

1997 førte [bokhandlekjeden] Waterstones topp hundre-liste til mye kontrovers og mange spaltemetre i Storbritannia, og den gjorde også mye i den forstand at den fikk leserne til å snakke med hverandre.” (Riel, Fowler og Downes 2011 s. 43)

“[E]n liste over litteratur funnet hos Osama bin Laden [...] har blitt frigitt, og magasinet Politico har i den anledning gitt ordet til noen av forfatterne på lista – hva tror de at de kan ha lært bin Laden? Frilansjournalisten Greg Palast skjemmes over å være på lista, ikke minst fordi “det er tydelig at Osama var bedre belest enn presidenten vår på den tida”.” (*Klassekampens* bokmagasin 30. mai 2015 s. 2)

Den delen av politiet som ledet overvåkingen av borgerne i det sosialistiske Øst-Tyskland (DDR), ble kalt Stasi. “Essensen av den tyske sjelen mener [Christian] Kracht å ha funnet på Stasi-museet i Berlin: - De har laget en veldig interessant utstilling med tusenvis av syltetøyglass med sokker og undertøy fra dissidenter, som ble puttet på glass for at hunder skulle lære seg å gjenkjenne lukten. For å ha et slags minnespor av duften til folk de ikke likte, og de laget veldig tyske, perfekte lister: Dette er den brukte sokken til den og den.” (*Morgenbladet* 28. september–4. oktober 2018 s. 40)

En “desiderata” er en “list of books and other materials needed and wanted by a library, to be purchased when budget permits or a cash donation is received. Synonymous in this sense with waiting list and want list. Also refers to a list of subjects or topics on which a writer or researcher requires information.” (Joan M. Reitz i http://lu.com/odlis/odlis_c.cfm; lesedato 30.08.05)

Litteraturliste (for hele leksikonet): <https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/litteraturliste.pdf>

Alle artiklene i leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>